

ПОРІВНЯЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНИЙ АНАЛІЗ СУСПІЛЬНИХ ПРОСТОРІВ м. ХЕРСОНА ТА м. ОЛЕШКИ

У статті розкрито сутність поняття суспільного простору, його функції і значення в місті, а також досліджено та порівняно особливості суспільних просторів м. Херсона і м. Олешки.

Поняття суспільний простір є відносно новим, хоча раніше вже робилися спроби визначення цього феномену. Його не варто розглядати крізь призму тільки містобудівних принципів, оскільки на нього впливають і соціальна, і політична, і економічна сфери життя [1]. Суспільний простір – це перш за все культурна складова міста, яка виражається через постійне формування та відтворення не тільки міської культури і способу життя, але і найвищих зразків культурної діяльності [6]. При цьому основними ознаками суспільного простору виступають пішохідна доступність, забезпеченість сприятливих умов і достатня кількість запропонованих можливостей [2].

Суспільному простору притаманні такі особливі функції[3]:

- соціальна – через взаємодію людей один з одним і владою;
- рекреаційна – місце для проведення дозвілля;
- політична – реалізується через формування простору для політичного дискурсу;
- пізнавальна – виступає в якості інструменту збереження історико-культурних і національних ансамблів;

Важливими характеристиками, що визначають комфорт і популярність суспільного простору, виступають [5]:

- доступність – зв'язок із системою громадського транспорту і наявністю паркової зони;
- ізоляваність від транспортного руху, шуму, забруднень;

- безбар'єрність—відсутність будь-яких вертикальних перепон: бордюрів, сходинок, що робить простір доступним для людей з фізичними обмеженнями;
- універсальність— простір враховує інтереси користувачів різного віку, статусу;
- комфорт та безпека – зручність місця, наявність вуличної фурнітури, спортивних майданчиків, тренажерів, дитячих ігрових елементів, столів для ігор, а також елементів для проведення пасивного відпочинку – лавок, гамаків, зелених зон;
- соціалізація – відкритість для різноманітних подій.

Функціональність громадських просторів може проявлятися:

а) у формуванні простору для політичного дискурсу, де відбуваються дискусії на теми, життєво важливі для цієї політичної спільності, і відбувається можлива зміна поглядів (мітинги, пікети);

б) як точки взаємодії влади і городян (міські і всенародні свята, маскаради і святкові паради і тому подібне);

в) проведення дозвілля городян;

г) своєрідний інструмент збереження історико-архітектурних, національних (традиційні, пов'язані з діячами літератури, культури і науки) ансамблів. Таким чином, системний взаємозв'язок перетворення міського середовища із створенням громадських просторів підвищить якість життя городян. Цей процес є ще одним чинником на користь необхідності проектування суспільних просторів [2, 4].

Протягом 2019-2020 рр. було проведено пілотне дослідження в межах м. Херсона (*Рис. 1*) і м. Олешки (*Рис. 2*). Результати опитування показали наступне. В обидвох регіонах дослідження для респондентів активний вид використання суспільного простору є найпривабливішим. Це пов'язано перш за все з тим, що в містах багато парків, безліч людей там займаються спортом або просто прогулюються на свіжому повітрі.

Додаток А Анкета соціологічного опитування
Херсонський державний університет
Європейська географічна асоціація

Доброго дня! Ми проводимо опитування, яке присвячено різним питанням сприйняття суспільних просторів (відкритий і доступний для всіх соціальний простір). Опитування анонімне. Отримана в ході дослідження інформація буде оприлюднюватись тільки в узагальненому вигляді після обробки на EOM.

1. Ваш вік?
1. 17-29 2. 30-44 3. 45-59 4. 60+

2. Стать?
1. Жінка 2. Чоловік

3. Місце постійного проживання?
1. м. Херсон 2. Інше

4. Ваша освіта?
1. Початкова 4. Вища (молодший спеціаліст, бакалавр) 7. Інше
2. Неповна середня 5. Середня спеціальна (технікум)
3. Середня 6. Вища (спеціаліст, магістр)

5. Який вид використання суспільного простору Вам більше до вподоби?
1. Активний відпочинок 4. Пасивний відпочинок
2. Екстремальний відпочинок 5. Пізнавальний (інтелектуальний)
3. Культурний

6. Які заходи Ви би хотіли відвідувати/проводити? (Оберіть 3 варіанти)
1. Виставки 5. Конкурси 9. Фестивалі
2. Квести 6. Концерти 10. Ярмарки
3. КВК 7. Перформанси 11. Челенджи
4. Кінотеатр на свіж повітрі 8. Спортивні змагання 12. Інше

7. Якими зручностями в першу чергу повинен бути облаштований суспільний простір? (Оберіть 3 варіанти)
1. Буфет 5. Камери зберігання 9. Роздягальня
2. Вай-Фай 6. Освітлення 10. Туалет
3. Дитячі зони відпочинку 7. Паркінг 11. Інше
4. Зручні лавочки 8. Розвинена сист. громад транспорту

8. Оберіть 3 суспільні простори у кожній групі, які для Вас є найпривабливішими.
А. Відкриті простори (парки, сквери, набережні і пляжі)

1. Гідропарк 6. Потьомкінський сквер
2. Парк Слави 7. Придніпровський парк
3. Парк «Херсонська Фортеця» 8. Центральна набережна
4. Пляж «Лілея» 9. Шевченківський парк
5. Покровський сквер 10. Інше

Б. Сакральні простори
1. Греко-духовний кафедральний собор
2. Греко-Софіївська церква
3. Свято-Єкатерининський собор
4. Успенський собор
5. Церква Св. Олександри
6. Інше

В. Історико-культурні та розважальні простори
1. Вул. Суворова 5. Херсонський академічний театр ляльок
2. Вул. Ушакова 6. Херсонський музично-драматичний театр
3. ККЗ «Ювілейний» 7. Інше
4. Мультиплекс

Г. Розважальні простори
1. Кафе «Зефір» 4. Рей-бар
2. Клуб «Шаде» 5. Трц «Фабрика»
3. Обласний палац молоді 6. Інше

9. Які якості в суспільному просторі найважливіші? (оберіть 3 варіанти)
1. Багатофункціональність 5. Естетика 9. Спілкування
2. Безкоштовність 6. Комфорт 10. Транспортна доступність
3. Безпека 7. Різновікова категорія 11. Інше
4. Доступність 8. Розважальна програма

10. Проаналізуйте за значимістю для Вас цілі, які має забезпечувати суспільний простір. Ранг 5 присвоюється важливій цілі, 1 – найменш важливій.

Цілі	Ранг
1. Дозвілля і розваги	5
2. Особистий відпочинок і прогулянки	5
3. Спілкування і суспільний обмін	5
4. Суспільна згуртованість і патріотичні цілі	5
5. Творчість, розвиток і пізнання	5

Рис. 1. Анкета соціологічного опитування, що використовувалась під час дослідження суспільних просторів м. Херсона

Додаток Б Анкета соціологічного опитування
Херсонський державний університет
Європейська географічна асоціація

Доброго дня! Ми проводимо опитування, яке присвячено різним питанням сприйняття суспільних просторів (відкритий і доступний для всіх соціальний простір). Опитування анонімне. Отримана в ході дослідження інформація буде оприлюднюватись тільки в узагальненому вигляді після обробки на EOM.

1. Ваш вік?
1. 17-29 2. 30-44 3. 45-59 4. 60+

2. Стать?
1. Жінка 2. Чоловік

3. Місце постійного проживання?
1. м. Олешки 2. Інше

4. Ваша освіта?
1. Початкова 4. Вища (молодший спеціаліст, бакалавр) 7. Інше
2. Неповна середня 5. Середня спеціальна (технікум)
3. Середня 6. Вища (спеціаліст, магістр)

5. Який вид використання суспільного простору Вам більше до вподоби?
1. Активний відпочинок 4. Пасивний відпочинок
2. Екстремальний відпочинок 5. Пізнавальний (інтелектуальний)
3. Культурний

6. Які заходи Ви би хотіли відвідувати/проводити? (Оберіть 3 варіанти)
1. Виставки 5. Конкурси 9. Фестивалі
2. Квести 6. Концерти 10. Ярмарки
3. КВК 7. Перформанси 11. Челенджи
4. Кінотеатр на свіж повітрі 8. Спортивні змагання 12. Інше

7. Якими зручностями в першу чергу повинен бути облаштований суспільний простір? (Оберіть 3 варіанти)
1. Буфет 5. Камери зберігання 9. Роздягальня
2. Вай-Фай 6. Освітлення 10. Туалет
3. Дитячі зони відпочинку 7. Паркінг 11. Інше
4. Зручні лавочки 8. Розвинена сист. громад транспорту

8. Оберіть 3 суспільні простори у кожній групі, які для Вас є найпривабливішими.
А. Відкриті простори (парки, сквери, набережні і пляжі)

1. Дитячий пляж 6. Парк Слави
2. Ліс 7. Парк «Чайка»
3. Набережна 8. Сквер Федора Піроцького
4. Парк біля АТБ 9. Інше
5. Парк «Життоселище»

Б. Сакральні простори
1. Храм Рівноапостольної Ніни
2. Храм Різдва Івана Хрестителя
3. Церква Георгія Побідоносця
4. Церква Різдва Богородиці
5. Церква Христа Спасителя
6. Інше

В. Історико-культурні та розважальні простори
1. Військовий музей 6. Краєзнавчий музей
2. Дім-музей Поліни Райко 7. Олешківська Січ
3. Караоке-бар «Соло» 8. Центр культури та дозвілля
4. Кінний клуб «Буцефал» 9. Чумацька криниця
5. Кінний клуб «Grand Prix» 10. Інше

9. Які якості в суспільному просторі найважливіші? (оберіть 3 варіанти)
1. Багатофункціональність 5. Естетика 9. Спілкування
2. Безкоштовність 6. Комфорт 10. Транспортна доступність
3. Безпека 7. Різновікова категорія 11. Інше
4. Доступність 8. Розважальна програма

10. Проаналізуйте за значимістю для Вас цілі, які має забезпечувати суспільний простір. Ранг 5 присвоюється важливій цілі, 1 – найменш важливій.

Цілі	Ранг
1. Дозвілля і розваги	
2. Особистий відпочинок і прогулянки	
3. Спілкування і суспільний обмін	
4. Суспільна згуртованість і патріотичні цілі	
5. Творчість, розвиток і пізнання	

Рис. 2. Анкета соціологічного опитування, що використовувалась під час дослідження суспільних просторів м. Олешки

У двох містах суспільство надає перевагу концертам, кінотеатрам на свіжому повітрі і виставкам. Найменш захоплюючими виявились конкурси, перформанси і челенджі. Більшість містян працюють, отже після важкого робочого дня обирають заходи, на яких можна розслабитися та відпочити душею і тілом.

Мешканці обох міст вважають, що суспільний простір в першу чергу повинен бути облаштований туалетом, буфетом, зручними лавочками, дитячими зонами відпочинку і знаходитись поруч із розвиненою системою транспорту.

Найпопулярнішими відкритими просторами для жителів Херсона є парк «Херсонська Фортеця», центральна набережна і парк Слави. А в Олешках найбільшого поширення набув ліс і набережна. Також велику частину свого часу городяни проводять на дитячому пляжі в парку «Житлоселище».

Загалом невелика кількість громадян ходить до церкви, в Олешках більшість опитаних взагалі не відвідують сакральні простори, проте дехто відмітив Церкву Георгія Побідоносця, церкву Христа Спасителя, церкву Різдва Богородиці. А херсонці – Свято-Єкатерининський собор, храм Св. Олександри, Греко-духовний кафедральний собор, Успенський собор і Греко-Софіївську церкву.

Серед історико-культурних просторів найпопулярнішими в Херсоні є вул. Суворова, Мультиплекс, ККЗ «Ювілейний» і Херсонський музично-драматичний театр. А в Олешках – Кінний клуб «GrandPrix» і Чумацька криниця. Можна зробити висновок, що херсонці надають перевагу закритим просторам (заходи в приміщеннях), а олешківці – навпаки – відкритим.

У розважальних просторах Херсона провідні місця посідають ТРЦ «Фабрика», а на другому – клуб «Шаде», кафе «Зефір», обласний палац молоді, у Олешках – центр культури і дозвілля, менш популярним є караоке-бар «Соло». Нажаль, в цьому місті дуже мало розважальних комплексів, проте, поширений відпочинок на природі.

Найвагомішими якостями в суспільному просторі в обидвох регіонах вважають безпеку, комфорт, доступність і транспорту доступність. Розподілілей суспільного простору за значимістю у містах різняться. Наприклад, для жителів м. Херсон особистий відпочинок і прогулянки стали найважливішими, а для жителів м. Олешки не тільки особистий відпочинок і прогулянки, а й творчість, розвиток і пізнання.

Отже, суспільні простори в першу чергу формують міське середовище, його привабливість для людей і бізнесу. Саме ці зони відіграють величезну роль в житті міста і його жителів.

Список використаних джерел

1. Бархин М. Г. Город. Структура и композиция. – М.: Наука, 1986. – 264 с.
2. Желнина А. А. / Трансформация пространств потребления в современном российском городе.. – 2011. – Санкт-Петербург.
3. Кадыров Т. Э. Личность и городская среда: стратегия взаимодействия. Человек в современном социуме. // Материалы II республиканской научно-практической конференции студентов и аспирантов. – Йошкар-Ола, 2011. – С. 8-12.
4. Линч К. Образ города. Кевин Линч; перевод с англ. В. Л. Глазычева; под ред. А. В. Иконникова. – М.: Стройиздат, 1982. – 328 с.
5. Мезенцев К. В. Трансформація публічних просторів у великих містах України на прикладі торговельно-розважальних центрів / К. В. Мезенцев, Н. І. Мезенцева, Т. Л. Бура // Економічна та соціальна географія. – 2011. – Вип. 63. – С. 174–186.
6. Мезенцева Н. І. Публічні простори міста: осмислення через призму зарубіжного дискурсу / Н. І. Мезенцева, М. В. Пальчук // Економічна та соціальна географія. – 2016. – Вип. 76. – С. 19–26.